
EEN MEISJESBOEK ALS EEN TEKEN DES TIJDS.

EEN boek als een glanzend juweel, als een fonkelende diamant, en het is een teken des tijds. Van *deze* tijd. Waarin we zo sombere dingen moeten lezen als professor Kohnstamm geuit heeft. Waarin we het nodig hebben, dat Praevidens ons troost met zijn kloek: „Geen cultuurpessimisme!” „Naast ontreddeering is er ook zuivering, zuivering van de levens- en wereldbeschouwingen.”

Hier is een boek, dat getuigt van zulk een zuivering, en dan van die zuivering in de levensbeschouwing van het jonge meisje.

Ter ere van dit boek ben ik naar de zolder gegaan. En ik heb herlezen twee boeken, die getuigden van de levensbeschouwing der jonge meisjes — hun levenshouding, hun levenslot — voor twee opeenvolgende generaties van jonge meisjes, Hilda van Suylenburg¹⁾ en Meisjesstudentje.²⁾ Wat ik in aanmerking wil laten komen als *het* boek voor deze generatie van jonge meisjes, is „Tante Griet”, van Mevrouw Asscher-Pinkhoff, verschenen bij Kluitman, Alkmaar. De naam blijkt pas achteraf goed gekozen te zijn. Even aarzelen we toch: „Tante Griet? Een dikke schommel met een spoormand vol lekkers voor de kindertjes?” Tante Griet is de fleurigste bakvis, die ooit in een vierde H.B.S.-klas haar best heeft gedaan, een groot jaar later voor haar eindexamen te slagen.

Een strak doorgetrokken lijn: Hilda — Meisjesstudentje — Tante Griet?

Dat allerminst. Daarvoor is het onderscheid te groot. Hilda, een foliant, vol opzettelijkheid, haast wiskunstig geconstrueerd om er toch vooral maar alles in te krijgen, waarvoor gepleit moet worden om het leven van 't jonge meisje op veiliger, gezonder en natuurlijker basis te brengen. Een schildering van de grote moeilijkheden, die een jong meisje ondervindt, als ze voor zichzelf die basis beter wil maken.

Moeilijkheden, zó groot, dat ze — kent u haar nog, de onvervaarde Hilda — ook als ze voor zichzelf alles heeft gevonden, wat ze zocht — blijft strijden voor haar zusters, die nog door zovele gruwelijke misstanden verhinderd worden, tot een goed en eigen leven te komen, 't zij ze dat vinden in een werkkring, 't zij in een huwelijk naar eigen keuze. Tussen twee haakjes — wie cultuurpessimisme belijdt, moet Hilda van Suylenburg nog eens lezen. — Hoe ontzaglijk zijn we dan toch in dertig jaren vooruitgegaan. Van al de misstanden, waaronder de overige personages van het boek „Hilda” lijden, waaraan ze vaak ten gronde gaan, is weinig of niets meer over. Zelfs niet het in schrikkelijke lègte hunkeren naar een man en de uren vullen met intriges uit te denken om diegenen als met een lasso uit het gezelschapsleven weg te rukken, die méér kansen hebben. Hoeveel werk ligt er klaar voor de financieel onafhankelijken, die niet tot een echte baan willen of kunnen komen! Mocht iemand daar niet genoeg over weten, dan kan ik ze weleens voorlichten, al was 't dan maar alleen over het werk, dat zo nodig gedaan moet worden voor „De blauwe Vogels”. Zieke en gebrekkige meisjes, die toch óók padvindster willen zijn.

„Meisjesstudentje” gaf de bekoorlijkheden en ontgoocheligen weer van het leven, dat een meisje, student geworden in het vak harer keuze, wacht. Het boek is geheel vrij van de hartstocht, die het voorgaande boek doorlaait, van de zware dogma's, waarvoor gepleit en gestreden wordt. Een klein beetje „zoete bluf” schemert er doorheen, om het nu studeren mogen — middelnederlandse teksten bezwoegen — om het nu vrij om mogen gaan met jongens, zelfs al heeft de kostjuffrouw er wat op tegen. De schrijfster was zelf nog zo'n jong meisje, toen ze 't boek schreef. Beide haar heldinnetjes komen in zoveel vrijheid toch al dadelijk af op dat, wat haar binden zal. Els is heel gauw verloofd — de arme

1) Schrijfster: Mevrouw Goedkoop-de Jong van Beek en Donk.

2) Schrijfster: Annie Salomons.

Go ondervindt een zware desillusie. Maar aan het *werk* zal ze zich opheffen en dat werk is: studeren. Dit boek luidde de tijd in, die nu nog niet, ondanks schrikkelijke cijferlijsten in de berichten van het Nationaal Bureau van Vrouwenarbeid, ondanks gedocumenteerde argumenten van mensen, die 't weten kunnen — is uitgeluid: dat een meisje, wanneer het soms niet tot een gaaf huwelijk mocht komen, alleen maar haar gemis kan te boven komen in studeren.

Van de week nog bepleitte een Moeder voor me de noodzaak, dat haar dochter, die nog niet aan een huwelijk toe scheen, natuurlijk moest gaan *studeren*. „Ach! al dat andere — kinderverzorging, kinderopvoeding, huishouden, kantoorwerk — dat vult immers je leven niet!”

En het geld lag niét op hoopjes, zodat je je dochter kan laten studeren, zoals je haar op vijf-en-twintigjarige leeftijd een diamanten diadeem kan geven. En de *absolute noodzaak* bestond om te eniger tijd voor zichzelf te zorgen en niet der openbare liefdadigheid toe te vallen. En van een dorsten naar wetenschap was niets bij de delinquente te bespeuren — zelfs had ze haar faculteit nog niet gekozen. Toch maar studeren — en lichtelijk sneren over meisjes, die andere bezigheden zoeken. Tot die meisjes hoort Tante Griet. Ze *zoekt* die andere bezigheden niet. Die vallen haar toe.

Ze verlangt ootmoedig, ze te mogen verrichten. Ze volgt de stem van haar hart en de behoeften van haar jonge, zuivere ziel. Als ze haar einddiploma H.B.S. heeft, mag ze studeren. Haar ouders maken het tot een punt van overweging. Niets wil ze er van weten. Haar zuster heeft haar tot tante gemaakt. Haar zuster, heel jong vrouwtje, is de moeder van een heerlijk stel tweelingen. Greet, zoals het jonge, fleurige H.B.S.-meisje eigenlijk heet, helpt haar zuster veel en goed. De tweeling is al een groot jaar, als Greet eindexamen doet en over haar toekomst moet beslissen. Dan zegt ze heel beslist:

„Niet studente-zijn en niks. Alleen maar meisje zijn — kamers aan kant maken, huizen genoeglijk maken — en — en — kleine kindertjes pap voeren en wassen en in schone bedjes leggen”.

Mevrouw Asscher-Pinkhoff zal misschien vreemd opkijken, nu ik haar boek noem na Hilda van Suylenburg en Meisjesstudente.

„Bien étonnée de se trouver ensemble”. Want na de zware dogma's van het boek Hilda — na het alternatief: trouwen of studeren — de meisjes zijn meisjesstudenten en: ik zal u nu eens een goed beeld geven van zo'n meisje op kamers, zo'n meisje tussen de jongens — 't is niet alles goud, wat er blinkt, maar veel goud is er toch wel bij — na dit alles is het boek van mevrouw Asscher als een bloem. Opgegroeid en zich ontplooiend, omdat ze niet anders kon. Zonder enige opzettelijkheid verhaalt het van jong moeder-geluk. Van een jong meisje, dat zich zont aan dat geluk, dat er potig de handen bij uitsteekt en dat, ook weer vanzelf ontbloeiend als een bloem, geen ander werk begeert dan dat, wat met het eigenste van haar wezen, met de innigste behoeften van haar hart overeenkomt. En als we dan even heel praktisch spreken, na trouw geluisterd te hebben naar velerlei inleidingen, na zó goed de berichten van het Nationaal Bureau van Vrouwenarbeid te hebben bestudeerd: het werk, dat nog altijd kans biedt, zich zelfstandig te maken en niet naar den man uit behoeven te zien als naar den redder uit materiële nood.

Glanzend als een juweel noemde ik dit boek, omdat ik me niet herinner, ooit zó een beschrijving van jong moeder-geluk te hebben genoten. Zo is 't: boven bidden en denken heerlijk. Maar toch ook: met uren van inzinking, omdat 't zo vermoeiend is. Vooral, als je dan als de lieve, dappere Wies, zoveel zelf moet doen, omdat zij en Bernard, haar onhandige man, kostelijk type, verstrooid musicus: „alleen maar oor!“ „zoo arm zijn als kerkratten, maar ze geven er niets om.“

„Als ik klaar ben met de kamers staan de kopjes er nog en als ik klaar ben met de kopjes staat de luiervas er nog“, snikt Wies, doch in vreugdetranen, omdat nu Greet ter hulpe is gesnel.

Allen, die zich beijveren, cursussen op te richten om de duizenden werkloze meisjes op te leiden tot dienstbode, moesten dit boek eens lezen. Want mijn eigen ervaringen bevestigen, wat mevrouw Asscher met zo ongeveer galgen-humor verraadde omtrent werkzoekende meisjes.

„Hoor ik daar een kind?“ schrikt een van de kandidaten op, als ze bij Wies komt solliciteren en ze neemt de benen. Wies heeft een vacature, want haar gewillig meisje is door haar moeder weggehaald vanwege de „dubbele luiervas“. De scène, als Fenna's moeder „het eens komt zeggen“ is allerkostelijkst. Zeer leerzaam, schitterend verteld, is de scène van de avond der aanbiedingen. Als Wies de candidate niet aandurft, zegt ze: „Ja maar — ik heb vier heel kleine kinderen.“ En dan lopen ze allemaal weg.

Als de avond doorstaan is, zegt ze tegen haar zusje: „Ik heb niet zo heel erg gejokt. Als 't van den winter weer een tweeling is, zijn het er vier.“

Ook kunnen Nosokomos of allerlei verpleegsters wat leren uit de heerlijke beschrijving van de pleegzuster, die eerst Eetje en Teetje met hun moedertje de eerste veertien dagen verzorgt en later Peetje, die dan toch geen tweeling was. Dat zuster ook voor Peetje genomen werd, bewijst, dat haar werk goed was. Maar overigens — De stoute jonge ouders en het stoute tantetje noemen haar de Generaal. Die naam verdiende ze, en toch is ze naar het leven getekend. Want zó kennen we haar toch: de machtswellusteling, zoveel oudere vrouw bij een jong spannetje. Het type, dadelijk op de tenen getrapt of haar gezag te kort gedaan voelend. Een spiegel is voorgehouden. Moge menige pleegzuster er zich in herkennen en haar leven beteren.

Tante Griet waagt een grote stap. Bij haar zwager ontmoet ze een leerlingetje van hem: Heleentje, een lief meisje van twaalf jaar. Dochter van een professor. Moederloos. Volwassen zusters en een grote broer. Juf zorgt voor haar. Maar Greet ontdekt, dat Juf niet eens ongerust is, als Heleentje veel te laat thuis komt, omdat het fleurige gezinnetje van haar vioolleraar haar teveel boeit. Greet wou „gezellig ongerust“ zijn over Heleentje. Voor haar zorgen, op haar wachten, als ze uit school kwam. Het geluk dient Greet. Juf gaat weg. Greet stapte regelrecht op den professor af en bepleit haar zaak en die van Heleentje. Professor durft het niet aan. „Het is veel te moeilijk. Je komt pas van school.“

Als die snerende dame, waar ik 't daarnet over had, zegt hij: „Heb je daárvoor je einddiploma gehaald? Het moet je toch de toegang openen tot werk of studie, waar je door deze opleiding geschikt voor bent gemaakt“. Greet af. Maar: „Sterker dan tevoren heeft ze hier gevoeld, waar haar werk lag: In een huis, bij levende kinderen — of het nu grote

of kleine kinderen waren — ergens, waar wat te verzorgen viel.“

Professor komt na haar vertrek op zijn besluit terug.

„Als een taak met zoveel geestdrift wordt aanvaard, vallen de moeilijkheden weg, ook al zijn die groter dan je leeftijd toestaat.“

Greet gaat dus haar leven wijden aan kinderverzorging. Indien ze niet den man vindt, die haar gelukkig kan maken, dan zal ze toch niet ongelukkig zijn. Want ze gaat werken naar haar aard en haar behoeften. En dat is: naar de eigen, weer herkende aard van het jonge meisje, naar de eigen, weer openlijk beleden, behoefte van de opgroeiende vrouw. „Zing vroolijk, gij, die niet gebaard hebt, want de kinderen der eenzame zijn meer dan de kinderen der getrouwde. De Heere heeft u geroepen als een bedroefde geest, nochtans zijt ge de huisvrouw der jeugd“ — aldus Jesaja, in hoofdstuk 54 — het zal ons allen goed zijn, dat weer eens te lezen.

Onvergetelijk zijn ons het jonge drietal: Eetje, Teetje en Peetje, ieder naar zijn aard beschreven. Eetje: „woonwagen-kind, hoe kom je aan die brutale ogen?“ Teetje: „hij aait met zijn stemmetje“. Peetje, „die zich het middelpunt voelt van de hele, hele wereld en het leven erg mooi vond“.

Met de hand van een kunstenares heeft de schrijfster het slottaferaal uitgebeeld: apotheose van jong geluk, in de wereld gebracht door kindertjes.

Een boek van blijheid, en als een mijlpaal in onze literatuur voor meisjes.

S. LUGTEN-REYS.